

KIS LAP

ESŐBEN. (Lásd a 151. lapon.)

XXV. kötet, 10. szám.

Ára negyedévre 1 frt 40 kr.
Megjelen hetenkint egyszer, 16 oldalon.

1883. szeptember 9 én.

AZ IGAZI HŐS.

— Elbeszélés. —

(Folytatás.)

Egy napon a két kis fiu megint a kertben játszott. A mama beteg volt és ki nem mehetett a szobából, a dadának pedig sürgős dolga volt s csak néha-néha nézett ki a kertbe, hogy a kis fiuk nem követtek-e el valami pajkosságot. Mert bár az idősebbik okos és szófogadó volt, a fiatalabbik szeretett néha pajkosságot kezdeni. A mama az ablak mellett ülve látta néha-néha, a mint a fiuk a kertben szaladgálnak; de mikor nem látta is őket, nem aggódhatott, mert azt hitte, hogy valahol a bokrok mögött bujkálnak. Egyszerre azonban valami sajátságos hangot hallott a mama. Eleinte nem igen ügyelt reá, mert a hang olyan furesa volt, hogy nem lehetett rá ismerni, kitől vagy mitől ered. Egy-két percz mulva azonban a hang újra hallatszott, még pedig tisztábban s úgy hangzott, mintha gyermek kiáltana segítségért.

A mama ijedten ugrott fel és bár beteg volt, sietett ki a kertbe, abban az irányban, a honnan a hangot hallotta. Ezalatt újra és még tisztábban hallatszott a kiáltás, most már azt is meg lehetett különböztetni, hogy a tócsa felől hangzik. A mama halálos aggodalmak közt oda sietett és csakugyan ott látta az egyik kis fiut, derékig a tócsában, — de a másik fiuskát nem látta. Pedig ott volt a másik is.

Mi történt volt? Az, hogy a fiatalabbik pajkos fiu bement a tócsába és szerencsétlenségére épen egy mélyedésbe lépett. Menthetetlenül odaveszett volna,

de a nagyobbik fiucska oda rohant és hajánál fogva megkapta testvérét. Kiemelni, a partra kivinni azonban nem bírta, mert gyöngye kicsi fiucska volt. Nagy erőfeszítéssel tartotta tehát az ijedtségtől elájult testvérét a víz fölött és teljes erejéből kiáltozott segítségért. Jó ideig tartott, míg a mama meghallotta a kiáltást és odasietett. A derék fiucska már alig-alig bírta fentartani testvérét, arczoskája vérvörös volt a nagy erőfeszítéstől s ha a segítség sokáig késik, alkalmasint ő maga is összerogy a nagy erőfeszítéstől. De a mama megjött és megmentette őket a veszedelemből. A jó testvér nélkül a kisebbiket csak halva találhatta volna — — —

— — A nénit úgy fölizgatta saját elbeszélése, hogy szinte könyezett. Mindnyájan meglepetve néztünk reá s Árpád aztán így szólt:

— De a két kis fiunak aztán nem történt semmi baja?

— Nem, hála Istennek, az ijedtségen kívül más bajuk nem történt.

— Nagyon derék kis fiu volt az az idősebbik testvér, szoltam én. Remélem, hogy öcsse azóta hálás is iránta, a kinek életét köszönheti.

— Én is remélem, hogy őszintén fogja szeretni mindig megmentőjét, felelé a néni.

És a mint ezt mondta, előbb Janira aztán Árpádra nézett. Jani elpirult és zavarodottnak látszott, míg Árpád még ekkor sem igen sejtette, hogy itt talán róla is van szó. Nettike azonban így szólt:

— Én emlékszem egy kicsit erre az esetre. Oh, Jani kicsi korában is olyan jószívü, áldozatra kész fiu volt.

Min
most ért
És megé
zavarodv

—
emléksze

—
mert ak
pedig ne
hogy Jan

Árp
meghato

—
—
Jani a s
helyeme
bizonyos
mert én
csináltan

De
el akarj
Annál is

Ez
hogy Á
figyelme
dik atyj
többé he

mintha
zán, eg
Mindig

Janinak
legbuzg
nagy p
jutott,

nyájas,
nyugod
anyám
estem,

Mindnyájan meg voltunk lepetve és most értettük csak igazán a történetet. És megértette Árpád is, ki egészen megzavarodva hebegé:

— Kedves mamám . . . én erre nem emlékszem . . . nem is mondta senki . . .

— Nem emlékezhettél, kedves fiam, mert akkor még alig voltál négy éves, én pedig nem akartam eddig beszélni róla, hogy Janinak köszönheted életedet.

Árpádnak könybe lábadtak szemei s meghatottan ölelte meg bátyját.

— Te mentetted meg életemet.

— No bizony, de nagy dolog, felelt Jani a szokott szerény jóságával. Te az én helyemen épen úgy cselekedtél volna, sőt bizonyosan ügyesebben végeztél volna, mert én, emlékszem, roppant ügyetlenül csináltam, csak fogtalak és kiáltoztam.

De Árpád jól látta, hogy Jani csak el akarja háritani magától a hálálkodást. Annál inkább össze ölelgette megmentőjét.

Ez este óta nem volt többé szó arról, hogy Árpád irigykedjék Janira, sőt oly figyelmes volt iránta, mintha Jani második atyja lett volna. Nem is próbált meg többé hetykélkedni bátyjával szemben, sőt mintha csak most ismerte volna meg igazán, egész tisztelettel viseltetett iránta. Mindig csak arra gondolt, mi lehetne Janinak javára s most már Árpád kívánta legbuzgóbban, hogy Jani legyen nyertes a nagy pályázatnál. Eddig eszembe sem jutott, hogy ez a csöndes, szelíd, mindig nyájas, szorgalmas, a szükségben bátor és nyugodt fiú lehetne az a hős, a kiről édes anyám szolt; de most gondolkodásba estem, valjon nem tévedtem-é, mikor azt

hittem, hogy a pajkos, hetvenkedő, kiméletlen Árpád az igazi hős?

Ugy vettem észre, hogy most már a többiek is így kezdenek gondolkozni. Mert mikor szóba került az iskolai nagy jutalom dolga, most már mindnyájan csak arra gondoltunk, hogy Janié legyen a dicsőség. De nem csak gondoltunk rá, hanem egészen biztosan vártuk is és nemcsak mi vártuk, hanem szülei is. Atyja többször nagy meglepődéssel említette, hogy ő bizonyos benne, hogy Jani lesz a nyertes és nagy öröme lesz a családnak, ha majd Janit tüntetik ki az egész iskola előtt. Mi persze kitaláltuk, miért számít rá a bácsi oly biztosan: jó barátja volt az igazgatónak és ettől tudta, hogy Jani a legjobb tanuló az osztályban, legkomolyabban iparkodik s ha ő egyszer valamibe belefog, hát abban ugyan senki sem előzheti meg. És ezzuttal Jani, bár szerény maradt mint mindig, szintén bizakodott, hogy övé lesz a jutalom. Mióta látta, hogy szülei mennyire várják, hogy kitüntesse magát, nem volt más gondolata, mint hogy a nagy iskolai ünnepről dicsőséggel térjen haza. Mivel pedig ő bizott magában, mi már egészen bizonyosnak vettük és pajtásainkat tréfásan ijesztgettük, hogy ne is versenyezzenek, mind hiába, Janié lesz a jutalom és a dicsőség.

Csak hogy ez mégis egészen másképp történt.

Egyszer, a mint az iskola-épület nagy folyosóján végig mentem, az igazgatót pillantottam meg, ki Berczivel beszélgetve ment előttem. Épenséggel nem akartam hallgatózni, de kénytelen voltam meghaladni, mikor az igazgató így szolt:

— Azt meg is várom tőled, még pedig a saját magad érdekében. Szükséges, hogy kitüntesd magadat, mert csak így foglak ajánlhatni arra, hogy megkapjad az ösztöndíjat továbbra is, míg csak be nem fejezed iskoláidat. Ilyen pártfogásban csak az részesülhet, a ki rendesen nagyobb tehetséget és iparkodást mutat.

Az igazgató odább ment, én pedig Bercki mellett elhaladva, láttam, hogy egészen meg van zavarodva. Meg nem állhattam, hogy ne kérdezzem tőle, mit beszélt az igazgatóval? Máskor Bercki az ilyen kérdésekre nem igen felelt, de most egészen ijedten felel:

— Arra biztatott, hogy én is pályázzam a jutalomért és iparkodjam olyan munkát adni be, melyet kitüntessenek, mert csak így fognak érdemesnek tartani arra, hogy tovább is segítsenek.

— Jaj Bercki, az már nagy baj neked, felelém kicsinylőleg. Mert tudnod kell ám, hogy Jani is versenyez, már pedig azt csak nem hiszed, hogy te Janit le fogod győzni?

— Nem, azt nem is hihetem . . . ő mindenben előbbre van.

Ezt oly komolyan és szomorúan mondta, hogy szinte megsajnáltam; de aztán inkább nevetve mondtam el otthon a fiuknak:

— Halljátok csak, meg van riadva Bercki . . . ráijesztett az igazgató, hogy ha nem nyeri el a jutalmat, nem fogják többé érdemesnek tartani a pártolásra.

— No már pedig azt nem nyeri el, pattant fel Árpád. Nevetséges! Jani ellen akar győzni! Abból semmi sem lesz, Janié lesz a dicsőség.

Jani a maga aztalánál dolgozva hallgatta, mint tüzeskedünk mi az ő dolga fölött. Nem szólt semmit, de azt láttuk, hogy csöppet sem ijedt meg. Bizonyosan egészen nyugodt volt, hogy akármennyire iparkodik Bercki, nem fogja legyőzhetni. Annyira bizonyos volt ebben, hogy éppen a megelőző napon maga is mondta az apjának, hogy bizik a sikerben, a jó apa nem fog benne csalatkozni.

A mint a vizsgálatok napjai közeledtek, még keményebben folyt a tanulás, mindenki a dolgaival volt elfoglalva, játékra kevés idő jutott. Az nem igen tűnt fel, hogy Jani a szokottnál kissé komolyabb, sőt néha majdnem szomorú; azt hittük, elfáradt a sok dologban, mint jó magunk.

Végre megjötték a nagy napok, melyeken meg kellett mutatni, ki mit tanult az esztendőben. Én meglehetősen sikerrel estem keresztül a vizsgálaton s ezt örvendezve írtam meg mamámnak; Árpád is eléggé jó bizonyítványt kapott, de olyat, hogy atyja azt mondta rá: jobb is lehetne. Ellenben Jani mindenben kitévő volt. Ezt most már természetesnek találtuk, mert visszagondolva az esztendőre, beláttuk, hogy ő tanult, dolgozott legszorgalmasabban. Atyja is megölelte és büszke örömmel mondta:

— És holnap, a zárünnepen majd meg lesz koronázva szorgalmad, akkor jön a dicsőség, ugy-e fiam?

Jani fülig pirulva és akadozva felelt:

— Nem tudom . . .

De mi mindnyájan tudtuk, hogy csak szerénykedik, bizonyosan elnyeri a jutal-

mat és
sen fogj

Má
az isko
mert ma
tetését.
szótalan
tuk, his
zók, mé

Az
kon kiv
köztük
a minis

N
tanár
egyszé
hallju
nyerto
azok
dicsér
hogy
rodva
Jani
szem

mat és holnap a vendégek előtt ünnepiesen fogják őt kitüntetni.

Másnap mi is mindnyájan elmentünk az iskolai ünnepre, eljött a bácsi is, mert maga is látni, hallani akarta fia kitüntetését. Jani szokatlanul nyugtalan és szóztalan volt; de ezt természetesnek találtuk, hiszen mi többiek nem voltunk pályázók, mégis izgatottak voltunk.

Az iskola nagy disztermében a tanulókon kívül sok előkelő vendég is volt együtt, köztük egy magasrangu hivatalnok is, ki a minister helyett jött el. Az ünnep szé-

pen folyt le és végre rákerült a sor a jutalmak odaitélésére. En Árpád mellett ültem, ki izgatottan sugta nekem:

— No most . . . most mindjárt halljuk a Jani nevét.

Oda néztünk a vendégek közt ülő nagybátyámra, aki elégedett mosolylyal nézett Jani felé. Mi is oda néztünk, de Jani nem tekintett fel. Kissé sápadtan, de közönyösen ült ott.

— Furesa ez a Jani, sugtam Árpádnak. Ugy tesz; mintha őt ez az egész dolog nem is érdekelné.

ÉDES ÁLOM. (Lásd a 160. lapon.)

Nem beszélgethettünk tovább, mert a tanár felolvasta a nyertesek neveit. És egyszerre csak hüledezve, bámulva azt halljuk, hogy a nagy jutalmat nem Jani nyerte el, hanem Berczi . . . sőt még csak azok közt sincs, a kiket legalább megdicsértek. Oda néztem a bácsira s láttam, hogy ő is meg van lepelve, sőt el is szomrodva és csodálkozó pillantást vett Janira; Jani pedig, még sápadtabban, lesütött szemmel ült mozdulatlanul.

En is, Árpád is annyira fel voltunk indulva nagy csalódásunkon, hogy alig figyeltünk arra, a mi aztán történt. Azt láttam, hogy a minister helyettese maga elé hívatta Berczit, ki egészen ki volt pirulva az örömtől s jóformán azt sem tudta, mi történik vele. A minister helyettese átadta neki a jutalmat és így szólt:

— Nagy örömemre szolgál, hogy ilyen derék fiut láthatok. Az igazgató ur elmondta nekem, hogy szegény fiu vagy

és csak nagy küzdelemmel bírod folytatni tanulmányaidat. De most már nyugodt lehetsz, kedves fiam. Jelenteni fogom a minster urnak, mennyire érdemes vagy a pártolásra; gondoskodni fogunk, hogy ezentul ne kelljen aggódnod szegénység miatt. Be fogod fejezhetni iskoláidat és hasznos polgára leszel a hazának.

Berczi könyes szemekkel mondott valami köszönetet, de már én ezt nem hallgattam, Árpáddal együtt siettem kifelé.

— Csodálatos, megfoghatatlan! mondtam, a mint kiértünk.

— Megöklözöm, földhöz verem azt a gézengúz semmirevalót! dühöngött Árpád. Így csuffá tenni Janit... és mindnyájunkat!

Jöttek kifelé a többi fiuk is, köztük Jani, kit minden oldalról boszantgattak; persze, mert mi előre elhíreszteltük, hogy ő lesz a győztes és most még csak meg sem dicsérték. Jani szóltanul ment előre s mi elhallgattunk, mikor hozzánk ért. Nem tudtuk, mit mondjunk neki, vigasztaljuk-e, vagy ne is beszéljünk inkább az egész dologról? Ő nem szólt, hát aztán mi sem szóltunk. Csakhamar kijött és utólért nagybátyám is. Szokatlanul komoly volt, de ő sem szólt egy árva szót sem és így némán, mint valami vert sereg men-tünk haza.

(Vége következik.)

FURCSASÁG.

Indul a kutya s a tyuk aludni.

(Mi a furcsa ebben a mondatban? F. b.)

TALÁLOS RIMEK.

— Séta. —

IME a nyár
Végire...
Sárgul a domb
Fakul a...
Hej, ma holnap a határ
Árva lesz,
Mind utra két a.....
S ablak, ajtó.....

A VILÁGLÁTOTT KUTYA.

— Mese. —

Egy vadászkutya messze, idegen országokban utazott gazdájával. Mikor végre hazaértek, a világlátott kutya sok dolgot mesélt el pajtásainak.

— Ugy bizony, kedves barátim, mondá egyszer. Ti nem gyanitjátok, mi minden van a világon. Nekünk kutyáknak is vannak olyan rokouaink, a kikre büszkék lehetünk. Azok ám az igazi kutyák, mi csak szegény törpék vagyunk. Láttam én olyan kutyákat, melyek az orosz-lánal is megviaskodnak.

— Hm, hogy viaskodnak, azt meg-hiszem, szólt egy öreg komondor; de hát azt láttad-e, hogy legyőzik az oroszlánt?

— No, azt épen nem láttam, nem is hiszem, hogy lehetséges volna. De gondold meg, milyen nagyszerű az, hogy szembe mernek szállani az oroszlánnal.

A vén komondor nyugodtan felelé:

— Az csak hiábavaló hetvenkedés, ha ugyan valósággal megteszik és nem csak te meséled. Nincs abban semmi nagyszerű, ha valaki olyasmire vállalkozik, a miről előre tudja, hogy meghaladja az erejét. Én neki megyek a farkasnak és le is győzöm, ez többet ér, mint ha neki men-nék oroszlánnak és meg kellene futnom. Kiki arra vállalkozzék, a mire ereje telik.

GONDOSKODÁS.

KICSI geda, gödölye,
Levéllal hintsük tele!
Bár nem friss a fűz hajtása,
Ne legyen fogyatkozása:
Szőlő-kacssot, levelet,
Hozunk neki eleget!

ESÖBEN.

(Képpel a czimlapon.)

AFÉNYES ég im elzordul,
Az idő már őszre fordul,
Sötét felleg vadul mordul,
Hideg eső reánk csordul.
Ugy van, úgy van, amint mondám,
Bátran hajts reá . . .
Jöszte hugom, kis Ilonkám
Esernyőm alá!

A SZÉL ÉS A SZÉLKAHAS.

— Mese. —

ASZÉLKAHAS, magasan fönt a torony tetején, így szólt a szélhez:

— Ugyan kedves barátom, fordulj már egyszer nyugatra! Az emberek mind rám néznek és szidnak, jajgatnak, hogy elszárad a vetésök, tönkre mennek, ha eső nem jön; eső pedig nem jön, míg te meg nem fordulsz.

A szél megtette a szivességet, nyugatra fordult és hozott esőt bőven. Egyszer aztán a szélkakas így szólt:

— Kedves szél barátom, fordulj már más oldalra. Az emberek megint szidnak és jajgatnak, azt mondják, minden vetésök kiázik, a folyók kiáradnak, a nedves időjárástól mindenki megbetegszik.

A szél kissé boszus lett, de mégis csak megfordult, ezuttal délnek és hozott mindent fölszáritó meleget.

— Jaj, kedves szél barátom, szólt ismét a szélkakas, fordulj csak megint. Az emberek kétségbe vannak esve, hogy a nagy melegtől még a kutak is kiszáradnak.

— Hát ez sem jó nekik? No lásd, szélkakas barátom, nem lehet olyat tenni, hogy mindenki meg legyen elégedve,

mindig akad panaszkodó. De most aztán ne kérj többet; még egyszer megfordulok, azután pedig úgy fuvok, a mint nekem tetszik.

Ezzel északra fordult és hozott esikorgó hideg telet. A szélkakas megint hallott sok panaszt, de többé nem ügyelt rá.

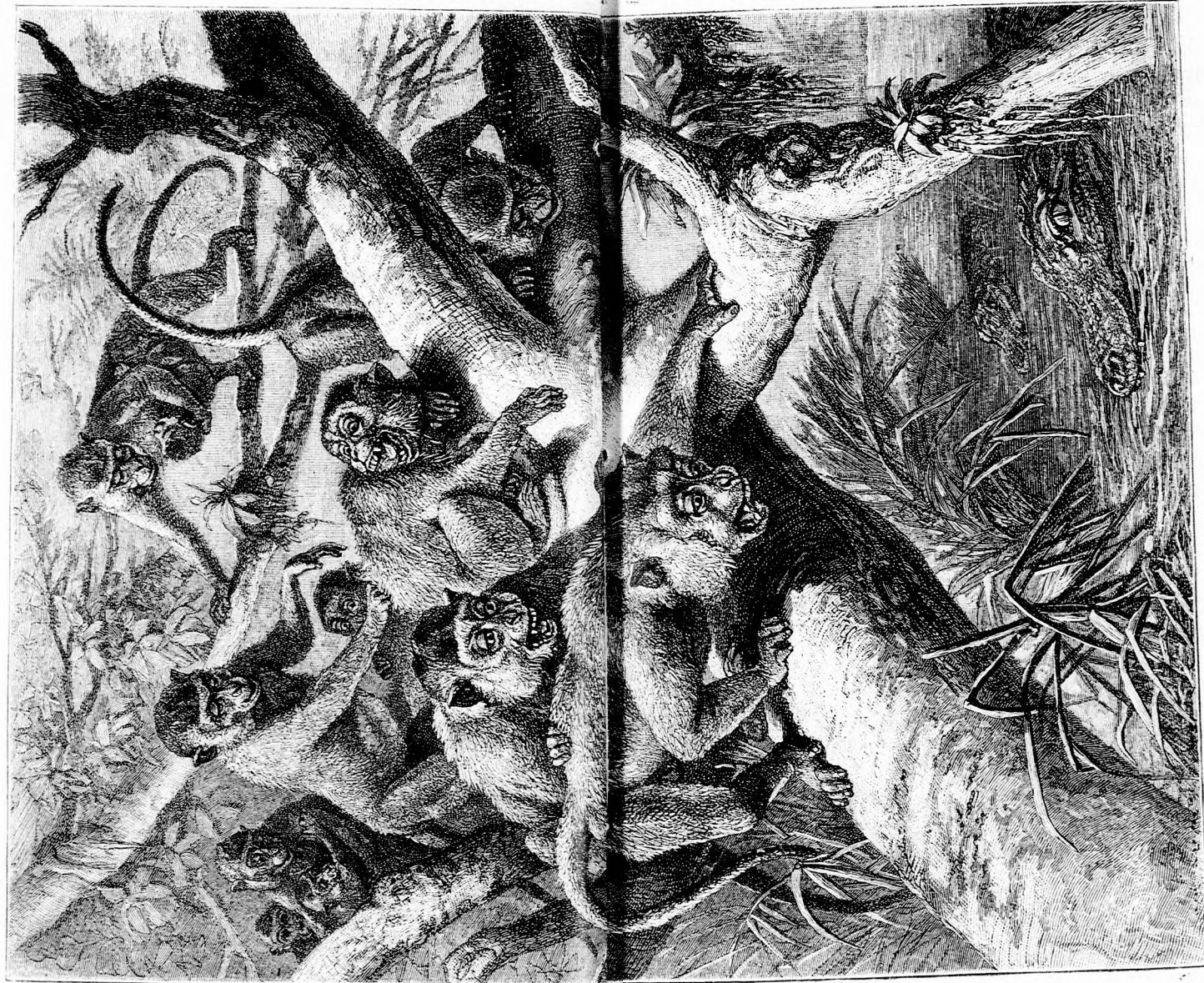
— Igaza van a szélnek, mondá magában, mindenkit kielégíteni nem lehet.

INCSELKEDÉS.

MINT a hal a vízben, a madár a léghen, olyan vígan él a majom a meleg éghajlat erdőiben. Van egy-két majomfaj, mely magányosan, mogorván félrehúzódva bujkál, de ez csak kivétel. A legtöbb majomfaj csapatonként él együtt és örökké vígan, bohóskodva ugrál a fákon. Valóságos pajkos gyermekek, ki nem fogynak a játékból, mihelyt jól laktak és eleget aludtak.

Arra pedig van gondjuk, hogy ne éhezzenek. Nagy tolvajok ám a kópék és kilesik, hol van olyan ültetvény, melyet éjjel ellephetnek. Másnap reggel a gazda szidhatja a torkos-

kodó majmokat, ők akkor már megint bent vannak messze az erdőben, azóta már aludtak is és most javában mulatnak.

Mert ha nem eszik, nem alszik, hát nem tud a majomcsapat nyugton maradni, hanem ugrál egyik ágról a másikra, egy-

mást üzi-kergeti és ilyen játék közben oly rettentő lármát csap, hogy messze elfut ijedtében minden más állat, még az olyan is, melytől különben a majom ijedne meg. Ha mégis odatéved közelökre valaki vagy valami, azzal is incselkednek, meg is támadják, de csak ha nem valami veszedelmes ellenség, mert a majom csak végső szükség esetében tud bátor lenni, különben vitézül megszalad.

Ugy persze könnyű hetvenkedni és ingerkedni, mint ez a csapat, melyet a rajzon látunk. Ok fent szökdécselnek a vízre hajló fa ágai közt és sivalkodnak, fenyegetőznek, csufolódnak lefelé, a vízben lomhán uszkáló alligátorra. Ez pedig bizonyosan így dörög:

— Tudnék csak a fára mászni, majd kikapnátok, ti mihaszna naplopók!

— Az ám, csak hogy nem tudsz, hát nem is félünk téled.

Mit tehet az az alligátor? Legokosabb, ha elmerül a víz alá és odább uszik. A majmok pedig ezt sem bánják, keresnek és találnak maguknak más mulatságot.

UTAZÁSOK A DÉLI SARKVIDÉKEN.

(Képpel a 156. lapon.)

ÖBBSZÖR beszéltem már nektek, kis olvasóim, a sarkvidékről, vagyis a földgömb ama részéről, hol örökös tél uralkodik s jégmezők, jéghegyek borítják a földet és vizet. Beszéltem azokról a bátor tudósokról is, kik megküzdöttek minden veszedelemmel és messzire behatoltak ama zord tájakra, hogy nekünk hirt adjanak, mi is van hát ott tulajdonképen.

Ezek a tudományos utazások nagyjórészt az északi sarkvidékre történtek. Pedig a kik közületek már tanultak földrajzot, azok tudják, hogy a földnek nemesak északi, hanem déli sarkát is jégvidék foglalja el és a déli sarkvidék még zordobb, mint az északi. Bátor hajósok megkísérlették a déli sarkvidék kikutatását is és most ezeknek érdekes utazásáról akarok egymást elmondani.

Hogy jobban érthessétek, tanácsolom, vegyétek elő a földgömböt, vagy pedig olyan térképet, melyen az egész föld le van rajzolva. Ezen aztán keressétek meg azokat a hegyeket, melyekről most szólni fogok.

Mikor négyszáz esztendővel ezelőtt hire terjedt, hogy Kolumbusz Kristóf, a lángeszű hajós, fölfedezte az új világrészt, melyet később Amerikának neveztek el, akkor azt hitték az emberek, hogy megtalálták a rég keresett »Aranyország«-ot. Mert azelőtt azt hitték, hogy túl a tengeren van valahol egy olyan ország, melyben az arany és a drágakő csak úgy hever szerte a földön, mint nálunk a kavics. Ta-

láltak is Amerikában sok mindenféle kincsét, de hát végre is kitűnt, hogy ez mégsem az az Aranyország, melyről annyit meséltek.

Igen, de hát hol van ez az Aranyország? Kalandos, vakmerő hajósok nem tudtak megnyugodni e kérdés miatt és folyton keresték azt a csodaországot. Az egyik északon, a másik délen kereste, bejárták a tengereket, de mindannyian csalódva tértek vissza, a csodaországot nem találták és lassanként meggyőződtek, hogy az csak mese, olyan ország nincs a földkerekségén.

Ez a sok keresés, hajózás azonban mégsem vezetett kárba. A mesés országot persze nem találhatták meg, hanem e helyett találtak addig ismeretlen földeket, szigeteket és megtalálták, merre lehet a hajóknak legjobban járni, hogy a föld egyik részéről a különféle drága portékát mentül gyorsabban vihessék messze a tengeren túli országokba, — azaz megtalálták a jó tengeri utakat. Lassanként aztán nem is kutattak egyebet, csak azt, hogy Európa meg Amerika, aztán Amerika meg Afrika vagy Ázsia és Amerika közt merre lehet a legrövidebb idő alatt áthajózni a tengereken. Ilyen tengeri utak keresése közben hatoltak be elszánt hajósok a földnek ama részeibe is, melyeket örök jég borít.

Az északi sarkvidéken, mely Európa és Ázsia, valamint északi Amerika fölött terül el, hamarabb kezdtek így kutatgatni, de a déli sarkvidékre sokáig nem ment senki. Még vagy száz esztendővel ezelőtt azt hitték, hogy a déli sarkvidéken, a jéghegyeken túl, nagy szárazföld terül el.

melyeket hajósok óriási jégsűrű közt jöttek vésni. A szélsőbb a Horn is mond a részét Cook (o hogy be be. Hát tutt tov is olyan bukkant túl hat irányba nek és nagy sz dolták.

El kezdte előtt a debb u melyek meggy resik, a előállt fürkés azért, l reségü inket a föld hol e minde séges deleje mérsé

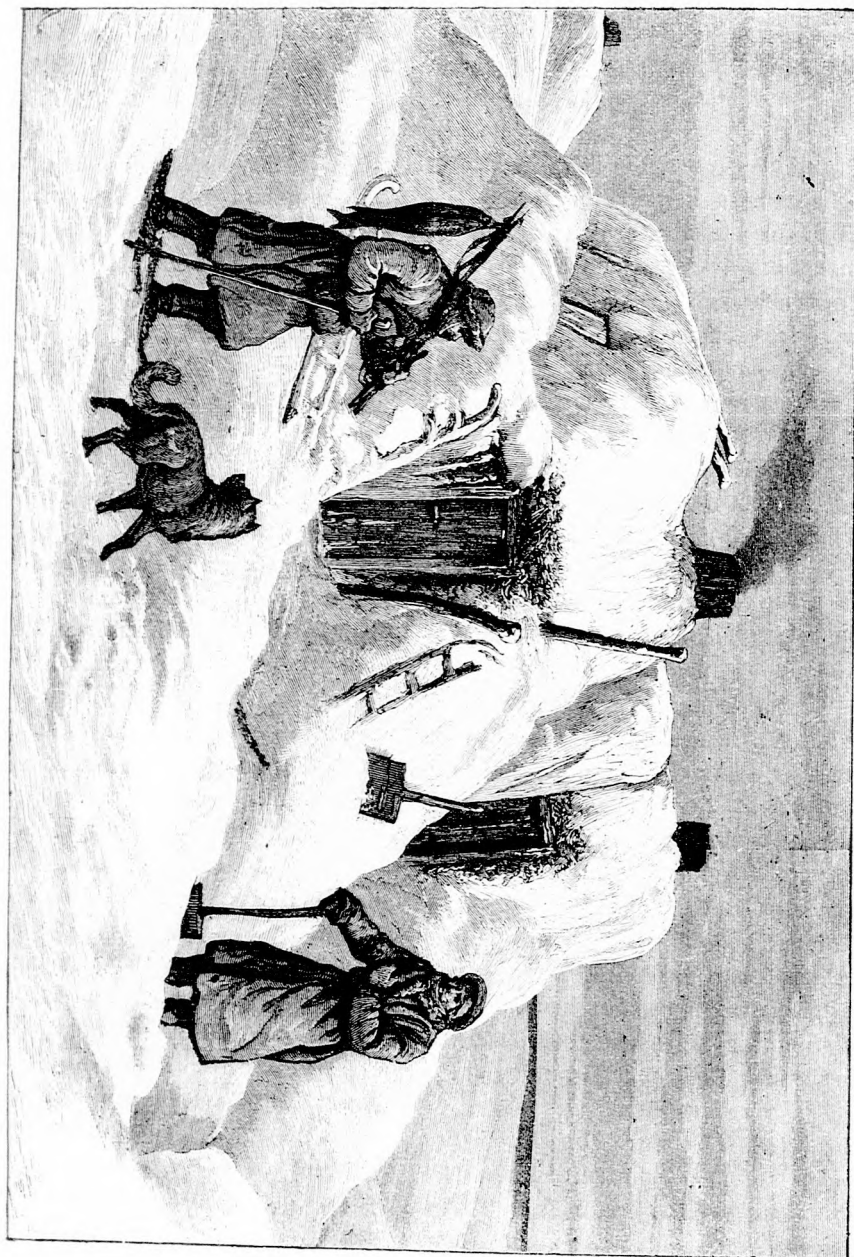
melyeket érdemes volna elfoglalni; de a hajósok, a kik oda indultak, csakhamar óriási jéghegyek közé jutottak s örökös, sűrű köd fogta őket körül. Mind azzal jöttek vissza, hogy nem lehet oda benyomulni. Akkoriban a föld déli részén a legészlelőbb ismert helyek Van Diemen-föld, a Horn-fok és a Jóremény-fok voltak. Le is mondtak már róla, hogy a földnek ezt a részét kutassák, mikor a híres hajós Cook (olvasd Kúk) kapitány elhatározta, hogy benyomul abba az ismeretlen vidékbe. Háromszor kísérlette meg és el is jutott tovább, mint előtte bárki; de végre ő is olyan óriási jégmezőkre és jéghegyekre bukkant, melyeken lehetetlen volt keresztül hatolni. Meggyőződött, hogy ebben az irányban jó hajózási utat hasztalan keresnek és hogy a déli sarkvidéken nincs olyan nagy szárazföld, mint az emberek gondolták.

Ekkor aztán már egészen más okból kezdték a zord sarkvidéket kutatni. Azelőtt a kereskedő hajóknak kerestek rövidebb utakat, kerestek új országokat, a melyekből valami hasznuk legyen. Mikor meggyőződtek, hogy ezt mind hiába keresik, abba is hagyták, de ekkor aztán előálltak a tudósok, hogy ők akarják kifürkészni amaz ismeretlen tájakat, nem azért, hogy valami pénzbeli hasznunk, nyereségünk legyen, hanem hogy ismereteinket gyarapítsák, hogy tudjuk milyen ez a föld, a melyen élünk, mi van ott, a hol eddig még nem járt ember. Sok mindenféle tudományos kérdés miatt szükséges a sarkvidékek kikutatása; a föld delejezése, az északi fény, a tenger hőmérséke sat. ilyen kérdések. Ezekről ti,

majd ha nagyobbak lesztek, fogtok érdekes dolgokat olvashatni, én most csak magukról az utazásokról akarok szólni.

Cook kapitány 1777-ben, mikor a déli sarkvidéken tett harmadik utjáról hazatért, azt mondta, hogy lehetetlen tovább hatolni, mint a meddig ő jutott el. Sokáig nem is gondolt tehát senki ilyen vakmerő vállalkozásra, de végre mégis akadt két orosz hajóskapitány, a ki újabb kutató utazásra indult. Bellinghausen és Lazerev volt a nevök és az orosz kormány két hajót adott nekik, melyekre több esztendőre való eleséget raktak fel és 1819-ben megindultak a déli jéghegyek felé. Már majdnem olyan messzire jutottak, mint hajdan Cook kapitány, de ekkor rettentő jéghegyek jöttek szembe és a két hajót visszaszorították. Lehetetlen volt előre jutni. De a két elszánt hajóskapitány nem tágitott. A téli időre Ausztráliába vitorláztak, ott egy kikötőben kiteleltek és aztán újra utra keltek, mikor a melegebb évszak beköszöntött s remélni lehetett, hogy a jég a sarkvidéken is olvadni fog kissé. És ezuttal csakugyan szerencsésebben jártak. Nemcsak addig nyomultak, a meddig Cook kapitány jutott, hanem keresztül törve a jéghegyek közt, egy nagy szigetet fedeztek föl, melyet Péter czár nevére Péter szigetének neveztek el. A szigeten három-négyezer lábnyi magas hegyek emelkednek, de se növénynek, se állatnak semmi nyoma. Ott már meg nem élhet semmi az örökös télben. Távolság még egy másik nagy szigetet találtak, melyet Sándor-földjének neveztek el; ez is épen olyan pusztaság, csak hó és jég van

(Folytatása a 157. lapon.)

A HÓ EGÉSZEN ELBORÍTOTTA KONYHÓDKÁJÁT. (Lásd a 158. lapot.)

rajta. In
rencésen

Tiz
tudós, B
sarkvidé
hajót sze
el Lond
jutott, e
A nagy
és mind
morzsok
oda, a l
hanem
kal vitt
állapot
minden
fedezet
lyet me
E szig
raz föl
je« nev
fáradá
kiszab
be mu
ő mag
tudós
jutott
bad te
rongá
vihár
Maga

utat :
tány
negy
neme
igen
utazá

(Folytatás a 155. laphoz.)

rajta. Innen aztán visszafordultak és szerencsésen haza kerültek.

Tíz esztendővel később egy angol tudós, Biscoe. indult utra, hogy a déli sarkvidéket kikutassa. Két kisebb fajta hajót szerelt föl és 1830-ban vitorlázott el Londonból. A mint a déli jégtengerbe jutott, csakhamar kezdődött a veszedelem. A nagy jéghegyek körülfojták a hajókat és minduntalan félni kellett, hogy összemorzsolják; a hajók többé nem is mentek oda, a hová a kormányos akarta volna, hanem a hová az uszó jéghegyek magukkal vitték. Biscoe azonban e veszedelmes állapotban is mindig pontosan följegyzett mindent, a mit látott és tapasztalt és fölfedezett egy hosszú szigetsoportot, melyet most »Biscoe-szigeteknek« nevezünk. E szigetsoport mögött roppant nagy száraz föld emelkedett, mely »Graham földje« nevet kapott. Óriási erőfeszítések és fáradsalmak után végre sikerült Biscoenek kiszabadítani hajóit a jég közül, de kevésbe mult, hogy épen az a hajó, melyen ő maga volt, el nem merült, s a bátor tudós a jéghegyek közé nem veszett. Kijutott mégis szerencsésen a jégből a szabad tengerre, de hajói nagyon meg voltak rongálva és mikor aztán egy napon nagy vihar érte utól, az egyik hajó elis merült. Maga Biscoe szerencsésen haza jutott.

A legnagyobb és legnevezetesebb utat a déli sarkvidékre Ross angol kapitány tette meg 1839-től 1843-ig, tehát negyven esztendővel ezelőtt. Ross kapitány nemcsak kitűnő tengerész volt, hanem igen jeles természettudós is, a sarkvidéki utazásban pedig ekkor már gyakorlattal

is bírt, mert már előbb kétszer járt az északi sarkvidéken, s jól tudta, hogy a jégtengeren milyen bajokkal és veszedelmekkel kell megküzdeni. Meg volt bizva, hogy különböző tudományos kérdésekre gyűjtson a déli sarkvidéken adatokat és két jó hajót kapott, melyeknek »Erebus« és »Terror« volt a nevök. Ross kapitány az »Erebus« hajót vezette, a »Terror«-nak pedig Crozier nevű parancsnoka volt.

A két hajó 1839. őszén indult utra. Ross kapitány, mielőtt a déli jégtengerbe benyomult volna, meglátogatta Szent Ilona szigetét, aztán Tazmaniát (déli Ausztráliában) és még több szigetet, melyek egyikénél nem csekély meglepetés érte. Már utközben, mikor a Jöreményfoknál kötött ki, hallotta, hogy hosszú idővel ezelőtt utra keltek hajósok, kik a déli tengeren fókára akartak vadászni. Elmentek és többé semmi hír sem érkezett róluk, mindenki azt hitte, hogy odavesztek. Megsiratták őket, aztán belenyugodtak, mert a tengeren ilyen szerencsétlenség sokszor megesisik. Ross kapitány sem gondolt ezekre, midőn egyszer egy sziget mellett elhajózva, azt vette észre, hogy valami zászlóforma leng ott a parton. Hogy ilyen messze minden emberlakta helytől, a nagy Océán egy pusztaszigetén zászló lobog, az természetesen nagyon meglepte a hajósokat. Ágyúlövéssel jelt adtak és csakhamar több ember jelent meg a parton, élénken integve a hajó felé. Ross kapitány több emberrel csónakba szállt és kiment a partra, hol csakhamar nagy örömmel fogták körül a sziget lakosai. Kitűnt, hogy ezek nem mások, mint az elveszettnek hitt főkavadászok, kik hajótörést szenvedtek a

sziget közelében. Kijutottak a szigetre, a megfeneklett hajóból kihordtak egyet-mást, kunyhót építettek s még kutyáikat is megmentették. Aztán várták a szabaddulást. Ott töltötték a csikorgó telet is, mikor a hó egészen elborította kunyhójukat. (Lásd a képet a 156. lapon) Eledelelök leginkább halból állott, melyet szerencsére bőven foghattak. Természetesen nagy volt az örömük, hogy megmenekedhettek a pusztaszigetről s Ross kapitány fölvette őket hajójára.

Ross kapitány, miután utjában az Auckland-szigeteket is érintette, neki indult a jégtengernek és csakhamar találkozott a kellemetlen uti társakkal: az uszó jéghegyekkel. Némelyik jéghegy félmérföldnyire hosszú és több száz lábnyi magas volt, egész uszó szigetnek látszott. Nagy vigyázattal kellett ez uszó hegyek közt jobbra-balra átosonni s többször fenyegetett az a veszedelem, hogy a hajók, két-három jéghegy közé szorúlva, darabokra törnek. Ezt a veszedelmet kikerülték, de aztán nem kisebb bajba jutottak. Olyan részére értek a tengernek, hol a jég nem nagy hegyek alakjában uszott, hanem óriási táblákban egészen ellepte a vizet, csak itt-ott maradt egy kis víz szabadon. Most már az volt a kérdés, bemennek-e a hajókkal a jégmezők közé? Háttha az óriási jégtömegek összeszorúlnak s szétzúzzák a hajót? Ross kapitány azonban nem rettent vissza, bizott abban, hogy hájói erősek és parancsot adott, hogy a hajók induljanak a jég közé.

Kilencz napig vergődtek folytonos veszedelmek közt a jégtengerben, de a tizedik napon végre mégis keresztül ha-

toltak és nyílt tengerre értek, hol nem volt jég. Ross kapitány nagyon megörült, mert azt hitte, hogy most már eljuthat egészen a déli sark közelébe; de ebben csalódott. A mint tovább hajóztak, feltűnt a távol láthatáron az a kékes vonal, melyet a tengerészek jól ismernek és szeretnek is, mert ez a kékes vonal azt jelenti, hogy ott a messzeségben, a hova a szem nem is lát, szárazföld van. És csakugyan szárazföld állta el Ross kapitány utját. Hóval, jéggel fődött roppant hegység emelkedett ki a tengerből s a legmagasabb hegyecsot Sabine angol tudós nevével elkeresztelték Sabine-hegységnek.

Ross kapitány a szárazföld partjai mentén hajózott tovább, arra számítva, hogy ha ez a szárazföld sziget, hát megkerüli. E hajózása közben a szárazföld hegyesucsai közt egy roppant magasságu tűzhányó hegyet is fedeztek föl; a hegy magasságát 12,400 lábra számította ki s a tűzhányót aztán Ross kapitány hajójának neve után Erebus-hegységnek nevezték el.

Folyton tovább hajóztak, hogy megkerüljék a szárazföldet, de egyszerre aztán meg kellett állaniok. Egy beláthatatlan hosszúságu és kétszáz láb magas, meredek jégfal elé jutottak. A jégfalon fölül messzire óriás hegyek csúca látszott s Ross ezt a földet az angol királynő nevével Viktória-földnek nevezte el. A jégfal mentén napokig hajóztak, hogy elérjék a végét, de hasztalan, nem bírtak a végére jutni és Ross végre rászánta magát, hogy vissza-indul, mert kezdődött a téli időszak, a mikor a hideg és fagy még borzasztóbb ama sarkvidékeken. 1841. márczius havában szerencsésen megérkezett Tazmaniába

s ott néhány újabb utazás:

Ugyanez a második utja fedezéseit főleg nagyobb veszedelmek denie. Már mikor sűrűn a két hajóról ágyulóvessék hogy közel még nagyobb tört ki, melleszedelmes lés gasra csapok fölemelték. gyeket, me a hajóhoz. den pillan szetörnek, dalt a hány nak csak nem sokán hogy az ő ekkép mo hajókat, a ták-vetett ban a pogtak, nek; a le minden hogy a h De a G fölött. A végre el kiállták elmúlt az eltő hajózat

s ott néhány hónapot töltött, készülve újabb utazására.

Ugyanez év november havában indult második útjára, hogy első ízben tett fölfedezéseit folytassa. De ezuttal sokkal nagyobb veszedelmekkel kellett megküzdnie. Már bent voltak a jégtengerben, mikor sűrű köd ereszkedett le, úgy, hogy a két hajóról nem láthatták egymást és ágyulövésekkel adtak jelt egymásnak, hogy közel vannak. Csakhamar azonban még nagyobb lett a baj: rettentő vihar tört ki, mely még a sik tengeren is veszedelmes lett volna, hát még itt! A magasra csapkodó hullámok vadul kavarták, fölemelték, hányták, dobálták a jéghegyeket, melyek minduntalan odavágódtak a hajóhoz. Ross kapitány és társai minden pillanatban várták, hogy a hajók összeszétörnek, ki nem bírják e rettenetes viadalt a hánykodó jégtömeeggel. Az »Erebus«-nak csakhamar eltört a kormányrudja, nem sokára pedig a »Terror« is jelezte, hogy az ő kormányrudja is tönkre ment; ekkép most már igazítani sem lehetett a hajókat, a hullámok tetszés szerint hányták-vetették s a borzasztó hánykodásban a hajók gerendái recsegték, ropogtak, mintha már szét töredeznének; a legbátrabb hajósok is lemondtak minden reményről s készen voltak rá, hogy a hideg jégtengerben fognak elveszni. De a Gondviselés örködött a derék férfiak fölött. A vihar több órán át tombolt, de végre elcsöndesült s a pompás erős hajók kiállták a harczt a jéghegyekkel. A vihar elmúltával Ross kapitány összeigazította az eltört kormányrudat, aztán tovább hajózott a déli sark felé.

Hetekig hajóztak ismét és újra eljutottak sik tengerre, hol nem kellett jéggel küzködniök. Sok érdekes följegyzést tettek, de végül, mint első ízben, most is magas jégfal elé jutottak, melynek se jobbra, se balra nem volt vége és így vissza kellett fordulniök. Már kiértek a jégtengerből és azt hitték, hogy tul vannak minden veszedelmen, mikor egy napon azt vették észre, hogy megint nagy jéghegyek közé jutottak, épen ekkor pedig sűrű köd is ereszkedett le, úgy, hogy nem is tudták, merre irányozzák a hajókat, hogy bele ne ütközzenek a jéghegyekbe. És alig hogy ezt a bajt látták, roppant szélvész kerekedett és olyan szörnyű havazás kezdődött, hogy a matrózok alig bírtak járni a hajó födélzetén. És a mint e veszedelmekkel küzködtek, jött még nagyobb is: az egyik hajó az »Erebus« egyszerre csak szemben állt egy óriási jéghegygel. El akarták kerülni és oldalt fordították a hajó irányát, a nagy ködben nem látták, hogy épen ott van a másik hajó a »Terror« s a következő pillanatban a két hajó összeütközött. Minden ember elbukott a nagy rázkodástól, azt hitték, elérkezett utolsó órájok. A hajók szerencsére nagyon erősek voltak, nem törték össze, de a veszedelem megmaradt, mert a jégtömegek egymáshoz szoritották a két hajót s a mint a tenger hullámozott, a két hajó mindig szörnyű recsegéssel egymáshoz csapódott. Minden pillanatban készen kellett lenni arra, hogy egyik vagy másik, vagy mindakettő is elmerül. De végre ebből a veszedelemből is kimenekültek és szerencsésen eljutottak a Falkland-szigetekhez, hol Port Louisban megpihentek.

Ross kapitány, miután a hajókat kijavította, harmadszor is neki indult a déli sarktengernek, hogy még különféle tudományos adatokat gyűjtsön. E harmadik útján szintén küzdött viharokkal, jég-heggyekkel, de nagyobb veszedelem nem érte és 1843. ápril havában baj nélkül ért vissza a Falkland-szigetekhez. Ezzel a nagy tudományos utazás be volt fejezve.

A mit a déli sarkvidékről tudunk, azt legfőképp Ross kapitánynak és bátor társainak köszönhetjük. Ezért hirnevét tisztelettel őrizzük s a bátor, jeles férfit a tudomány legérdemesebb bajnokai közé sorozzuk.

Ross kapitány után többé senki sem vállalkozott a déli sarkvidék újabb kikutatására.

A BÁRÁNY ÉS A HÓ.

— Mese. —

Egy reggel, a mint a juhokat az akolból itatni hajtották, magas hó borította a földet. Ez volt az első hó. Egy báránka ennek láttára eleinte csodálkozott, de aztán egyszerre jajgatni kezdett.

— Jaj Istenem, mi történt velünk!

— No, mi a baj? kérdé egy öreg juh.

— Nézz csak végig mindnyájunkon, mennyire csufak lettünk! Tegnap még gyönyörű fehérek voltunk, ma pedig milyen piszkos szürke színű a bundánk.

— Csak épen olyan, mint tegnap volt.

— Oh, az lehetetlen! Hát mért látszik más félének?

— Azért, mert az éjjel havazott. Tegnap a barna földhöz, sárga, hervadt falevelekhez képest a mi szőrünk fehérsége szembetűnő volt, te el is hitted, hogy nagyon szép fehér; de most előttünk van a gyönyörű tiszta fehér hó és az összehasonlítás megmutatja, hogy nem vagyunk

olyan szép fehérek. Jegyezd meg ezt más-korra is. Sok tartja magát jelesnek, szépségnek, de ezt csak addig hiszik el, míg igazán széppel és jelessel együvé nem kerül.

ÉDES ÁLOM.

(Képpel a 149. lapon.)

SZELLŐ suttog, patak mormol,
Bóloznak a fák,
Édesdeden szunnyadoznak
A kicsiny babák.

Puha jó ágy a zöld pázsit,
S pompás párna ám
A mohos törzs, — azon fekszik
Három kicsi lány.

Álmukban kedves kis arcuk
Boldogan ragyog,
Mert szép álmot szőnek nekik
A jó angyalok.

MEGFEJTÉSEK ÉS MEGFEJTŐK.

A »Kis Lap« XXV. köt. 7-dik számában közölt találos kérdés megfejtését utólag még beküldtek: Székely Margit, Halmágyi Fanni, Polák Margit, Irénke és Sándor, Deschán Ilona, Desirée és Viola, Kutisch Róza, Stranz Margit és Nellike.

Jótekonyság.

A csángók javára újabban Baumgarten Nándor küldött be 14 frtot, mint az általa rendezett gyűjtés eredményét. — A már eddig kimutatott 264 frt. 72 krral együtt 278 frt. 72 kr.

*

Halmi Ferencz árvái javára: Gold Hermin 25 kr. — A már eddig kimutatott 19 frt, 35 krral együtt 19 frt 60 krajczár.

Ez összegek a »Nemzet« szept. 5-ki reggeli számában vannak kimutatva.

Az Ég áldása legyen a kegyes adakozókon.
Forgó bácsi.

Felelős szerkesztő: **Forgó bácsi.** Kiadó-hivatal: Budapest, Barátok-tere 3-ik sz., Athenaeum-épület.
Budapest, 1883. Nyomtatja a kiadó-tulajdonos: Athenaeum irodalmi és nyomdai részv. ársulat.